

6. Галаган М. З моїх споминів: у 3 ч. / М. Галаган. – Львів, 1930. – Ч. 3. – 174 с.

7. Рубльов О.С. Україна крізь віки: у 15 т.: серія «Україна крізь віки» / О.С. Рубльов, О.П. Реєнт. – К.: Альтернативи, 1998. – Т. 10: Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. – 319 с.

8. Конституційні акти України 1917-1920 рр. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – 269 с.

9. Винниченко В. Відродження нації (Історія української революції [марець 1917 р. – грудень 1919 р.]): Репринтне видання 1920 року. – У 3 ч. – К.: Політвидав України, 1990. – Ч. II. – 330 с.

ЗАХІДНА ПРАВОВА ТРАДИЦІЯ ГАРАНТІЙ ЗАКОННОСТІ ТА ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ УРЯДУ УНР В ЕКЗИЛІ

ЮРИНЕЦЬ Юлія Леонідівна,

к.ю.н., доцент, доцент Навчально-наукового Юридичного інституту

Національного авіаційного університету

100-річчю подій Української революції
1917-1921 років присвячується

Після поразки УНР у боротьбі з більшовицькою Росією Уряд УНР продовжував свою діяльність в еміграції – в екзилі. Головою Держави спочатку був С. Петлюра, потім – з 1926 року – А. Лівичий, пізніше – В. Прокопович (1939-1940 роки) [1].

У своїй теоретичній і практичній діяльності діячі УНР та науковці, що з ними співпрацювали, безумовно орієнтувалися на Європу та західні правові традиції. Вельми промовистими можна вважати слова Голови Уряду УНР в екзилі С. Петлюри, сказані ним незадовго до своєї смерті. Вони свідчать про чіткі європейські орієнтири Державного Центру УНР в екзилі, які співзвучні зі здійсненням у 2014 р. вибором українців своєї стратегічної мети – вступом України до Європейського Союзу. Немов передбачаючи в майбутньому здійснення цієї історичної мети, він окреслив зовнішньополітичний вектор, що спрямовувався у напрямку, який не передбачав двозначних тлумачень. «Так, тільки обличчям до Заходу! Тільки національна, ні від кого незалежна українська держава! Це ми сповідуємо твердо й непохитно. За це ми боролися, боремося і боротимемося до краю», – саме таким курсом планував рухатися С. Петлюра за два тижні до своєї трагічної смерті (цит. за [1, с. 15]).

У доповіді правників УНР щодо адміністративної юстиції зазначалося, що з кінцем російської окупації перед Україною постає питання впровадження у своє державне і громадське життя правного ладу [1, с. 420]. Тому ці діячі розробляли засади подолання більшовицького репресивного надбання, щоб після перемоги бути готовими впроваджувати в новій Україні правний лад європейського типу. Так, у зазначеній вище доповіді щодо адміністративної юстиції зазначалося, що вищою формою державного буття, що відома людству як реальний факт, є так звана правна (у сучасній термінології – правова) держава. В ній державна влада, правлячи, виконує свої функції не свавільно, а згідно з

правом, зважаючи на права громадян, які можуть підлягати певному обмеженню з її боку лише в певних випадках і то на підставі існуючих законів. Характерним для цієї держави на вищому щаблі її розвитку є те, що тут, з одного боку, панує законність правління, тобто чинність органів державної влади у всіх її проявах відбувається в певних правових формах і в певних правових межах, а з другого – громадяни є суб'єктами певних публічних прав і мають правну можливість боронити їх. Законність правління і система суб'єктивних публічних прав взаємно доповнюють одна другу і в своєму сполученні забезпечують цілковите здійснення ідеї правової держави. Законність правління утворює правні форми проявів державної влади, система суб'єктивних публічних прав усталює правні межі для проявів державної влади [1, с. 377].

Для забезпечення дотримання законності треба не тільки регламентувати і нормувати діяльність органів управління в певних межах, а ще й створити певні форми контролю цієї діяльності, який би гарантував її правомірність. Тільки такий широкий контроль в стані гарантувати правомірність управління й усунути геть спокусу сваволі і зловживань [1, с. 382].

Загальний догляд за правомірністю управління має законодавчий орган, котрий для цього вживає своє право інтерпеляції (депутатського запиту до Уряду чи окремих його членів). Але треба зважити на те, що на законодавчих органах лежить головним чином обов'язок загального догляду за діяльністю органів управління, а не розв'язання в кожному окремому випадку питання про правомірність того чи іншого акту. На це у них просто не вистачило б часу. Тільки окремі разючі випадки могли б бути об'єктами парламентської перевірки діяльності органів управління з погляду їх правомірності. Отже, одного парламентського контролю управління мало [1, с. 383].

Не досить також і адміністративних гарантій правомірності, до яких належить, насамперед, догляд вищих інстанцій за нижчими в формі контролю, як особистих чинностей окремих урядових осіб, так і діяльності цілих державних установ, перевірки з власної ініціативи урядових розпоряджень і постанов та скасування тих з них, неправомірність яких була б виявлена. Проблема полягає у тому, що реагування вищого органу управління на скаргу покривдженого впливає з обов'язку не до нього, а до держави, – між покривдженим і адміністративною інстанцією, до якої він звернувся, ніякого правового відношення не виникає. Таке відношення повстає тільки там, де існує третя гарантія правомірності управління – судова перевірка правомірності актів його органів. Ця перевірка, виходячи з практики Західної Європи, полягає у тому, що у випадках порушення будь-яким органом управління суб'єктивного публічного права чи інтересу або загрози їм, покривджена чи заінтересована особа, чи-то фізична, чи-то юридична, має право, як рівноправна сторона, позиватися у суді до цього органу і домагатися скасування неправомірного акту. На підставі такого позову суд насамперед перевіряє, чи відповідає акт органу управління або його дії, що спричинили позов, нормам діючого об'єктивного права, і якщо прийде до висновку, що не відповідає, тоді ухвалює рішення про скасування чи зміну цього акту та відновлення порушеного суб'єктивного публічного права чи зобов'язання органу управління до поведінки, яка б усувала загрозу інтересам позивача [1, с. 383-384].

Слід зазначити, що у ст. 62 Конституції УНР від 29.04.1918 року передбачалися адміністративні суди як окремий вид судочинства. Наведені ідеї розвивали ці положення і створили підґрунтя законності у сучасній Україні.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право і процес УНР в екзилі: невідома правничка спадщина Ук-

СУД І СУДОЧИНСТВО В УНР (1917-1918)

ЯКУНІНА Алла Олександрівна,
*к.і.н, доцент, доцент кафедри філософії
та історії України Дніпровського
державного технічного університету*

ДІДУХ Юрій Артемович,
*студент Дніпровського державного
технічного університету*

Лютнева революція 1917 р. поставила перед Центральною Радою питання про необхідність створення в Україні власної судової системи.

Делегати з'їзду українських юристів, що відбувся в червні 1917 р., зажадали негайно розпочати відновлення і творення українського права. Ідею створення власної судової системи було сформульовано Центральною Радою в Декларації її Генерального секретаріату від 27 червня 1917 р., де зазначалося: «Завданням Секретаріату в справах судових має бути підготовка судових інстанцій на Україні до тих форм і до того стану, в якому вони мають бути в автономній Україні». 7 листопада 1917 р. Центральна Рада проголосила III Універсал. На політичній арені сформувалася Українська Народна Республіка, яка скасувала смертну кару й гарантувала «свободу слова, друку, віри, зібраннів, союзів, страйків, недоторканності особи і мешкання, право і можливість уживання місцевих мов в зносинах з усіма установами».

УЦР 2(15) грудня 1917 р. прийняла Закон «Про утворення Генерального суду». У ст. 1 цього закону зазначалося: Генеральний Суд складався з 3 департаментів: цивільного, карного і адміністративного та виконував усі функції, належні до того Сенату у справах судових і справах нагляду над судовими установами і особами судового відомства [1].

Також Генеральний Суд виконував свої функції на території всієї України і мав здійснювати нагляд за судовою діяльністю суддів УНР в межах, установлених законом. Члени Генерального суду мали звання генеральних суддів. Керівництво Генерального суду належало старшому за віком генеральному судді [2]. Згідно із Законом, на всій території України на Генеральний суд покладалися усі судові функції, що раніше належали Сенату у справах судових, нагляду над судовими установами й особами судового відомства. На думку дослідника В. Німченко, особливістю його спеціалізації було надання йому права розглядати справи, пов'язані зі скоєнням злочинів не тільки цивільними, а й військовими особами, тобто спеціальними суб'єктами судочинства, що й вилилося у тимчасовому здійсненні правосуддя у сфері діяльності Головного Військового Суду. Особливі суди передбачалось у майбутньому скасувати.

Центральна Рада обирала п'ятнадцять суддів за поданням Генерального секретаріату (згідно зі штатним розписом, затвердженим постановою Центральної Ради від 24 березня 1918 р., Генеральний суд діяв у кількості 18 генеральних суддів) [4]. Їх